

БАСТАУЫШ МЕКТЕПТЕ МАТЕМАТИКА ПӘНІН ОҚЫТУДА ИНТЕРБЕЛСЕНДІ ӘДІСТЕРДІ ҚОЛДАНУ

М.Х.Дулати атындағы Тараз өңірлік университеті, Қазақстан Республикасы, Тараз қаласы
Қ.Н.Сарыбекова, Т.Д.Аманкелді

Түйіндеме

Мақалада бастауыш мектепте математика пәнін оқытуда интербелсенді әдістерді қолдану жолдары қарастырылған. Математика сабағында интербелсенді оқуды ұйымдастыру ережелері мен кері байланыс мәселесі айқындалған.

Кілт сөздер: математиканы оқыту, интербелсенділік, оқытуды ұйымдастыру ережелері, кері байланыс, бастауыш мектеп.

Аннотация

В статье рассмотрены пути применения интерактивных методов при изучении математики в начальной школе. Определены правила организации интерактивного обучения на уроках математики и проблема обратной связи.

Ключевые слова: преподавание математики, интерактивность, правила организации обучения, обратная связь, начальная школа.

Annotation

The article discusses ways to use interactive methods in teaching mathematics in primary schools. In mathematics lessons, the rules for organizing interactive learning and the problem of feedback are defined.

Keywords: teaching mathematics, interactivity, rules for organizing learning, feedback, primary school.

Бүгінгі күні интербелсенді оқыту барлық дерлік дамыған елдердің білім беру жүйелерінің басты әдістемесі ретінде танылып отыр. Бұл әдістеменің басты ерекшелігі ретінде үйренушіні белсенділендіру, оны өздігімен білім іздену деңгейіне жеткізіп, өмір бойы өздігімен білім алатын дәрежеге шығару ұстанымдарын атауға болады. Елімізде де интербелсенді оқыту орта және арнаулы орта мектеп, жоғарғы оқу орындарының сабақ беру әдістемесінен жан-жақты көрінуде.

Интербелсенді (интерактивті) оқу/оқыту бірінші мезетте білім игеру процесіне қатысушылардың тиімді қарым-қатынасына негізделеді. Ағылшын тілінен келген «интерактив» сөзі де осы ұғымды білдіреді: «inter» дегеніміз «өзара» мағынасында, ал «act» - «әрекет жасау» дегенді білдіреді.

Математика сабақтарында интербелсенді оқу/оқыту әдістемесін қолданудың тиімділігі өте зор. ХХІ ғасырдың көшбасшысы – жанашыл, ізденімпаз, шебер ұстаз. ХХІ ғасыр ұстазы бүгінгі күн талабына сай жан-жақты дамыған, өмірге реалистік тұрғыдан қарайтын, терең біліммен қаруланған оқушы тұлғасын сомдау үшін өзі де шеберліктің шыңынан көрінуі тиіс [1.54].

Математика сабақтарын ақпараттық инновациялық технологиялар арқылы өткізе отырып, интербелсенді тақтамен жұмыс жасауға машықтыруға болады. Әр түрлі презентацияларды, тренингтерді, видео материалдарды көру және қолда бар материалдармен өздері сабақтарды құрастыра алады. Компьютермен жеке дара жұмыс жасау барысында, деңгейлік тапсырмаларды орындау жұмыстары тиімді жүргізіледі. Өз білімдерін тексеру мақсатында электронды тестпен жұмыс жасау, электронды оқулықтармен жұмыс жасауға машықтанады [2.59].

Математика сабағында интербелсенді оқуды ұйымдастыру ережелері
Бірінші ереже. Сынып бөлмесін жұмысқа дайындау.

Сынып бөлмесі оқушылардың еркін түрде жұмыс жасауына қолайлы болуы керек. Мәселен әр сабақта оқушылар шағын топтар құрамын сан рет өзгертуі ықтимал, сол себепті де парталар мен үстелдер олардың емін еркін қозғалуына кедергі болмауы қажет.

Тиімді жұмыс жасауы үшін аудиторияда тақта немесе интерактивті тақталар, қол астында бор, қағаз (А-1 және А-4 форматтардағы), маркерлер болғаны дұрыс.

Екінші ереже. Топқа бөлу.

Әр сабақта оқушыларды шағын топтарға бөліп, сол арқылы олардың бірлесе жұмыс жасауына қолайлы жағдай жасау керек. Оқушыларды шағын топтарға 4 адамнан бөлген тиімді. Олардың партаны жағалай бет қаратып отырғаны дұрыс.

Топқа бөлу әдетте кездейсоқ түрде жасалады. Алайда жыл бойы бір оқушы басқалармен барлық сабақтарда топ құрамында жұмыс жасап шығуы керек. Мұндағы басты мақсат – оқушылардың бір-бірімен тиімді қарым – қатынас құрып, ортақ тіл таба білуіне ықпал жасау.

Топқа бөлуді әрекетке негіздеп, қызықты етіп өткізген жөн.

Үшінші ереже. Мақсаттарды және күтілетін нәтижелерді айқындау.

Әр сабақтың басында бүгін қарастырылатын тақырып бойынша ұстаз өз тұрғысынан сабақтың мақсаттарын айқындап, оқушылардың қандай білім, білік, дағды, әрекеттер күтілетіндігін жеткізеді. Сонан соң оқушылардың өздері де сабақтан қандай нәтиже күтетіндерін құрастыруды талап еткен орынды. Бұл әрекет әр оқушыда өзінің сабаққа тікелей қатысы бар екендігі туралы ойды нақтылап, оларды «Сабақта мен қандай білім ала аламын? Ол үшін мен қандай жұмыс әрекеттер атқаруым керек?» деген сұрақтар төңірегінде ой-толғаныс жасауға шақырады.

Төртінші ереже. Жұмыс ережелерін қабылдау.

Сабақ басында жұмыс ережелерін қабылдап, оларды әрі қарай қатаң ұстану оқушыларды тәртіпке шақырып, тиімді әрі үнемді түрде жұмыс жасауға қолайлы. Ол үшін әрбір шағын топ бұл мәселені 1-2 минут талқылап алғаннан кейін, олардың ұсыныстарын көлемді параққа (флип-чат, плакат) түрлі-түсті маркерлермен жазып, аудиторияның көрінетін жеріне іліп қоюға болады. Ұстаз тарапынан емес, өздері құрастырып қабылдаған ережелерді оқушылар мейлінше қадағалауға тырысады [3.55].

Ережелер сан-алуан болуы мүмкін, мәселен, жұмыс регламенты, реті мен тәртібін анықтайтын, алайда олардың дені бірлескен жұмыста сыйласымды қарым-қатынас құруға бағытталғаны жөн.

Бесінші ереже. Сенім мен жұмыс атмосферасын қалыптастыру.

Оқушыларды психологиялық тұрғыдан интербелсенді оқуға дайындау қажет. Әдетте сабаққа келгендердің бәрі дерлік оқуға белсене араласып кетуге дайын емес, өйткені олардың өздерін ыңғайсыз әрі дискомфортты сезінуі мүмкін. Мұның себептері де баршылық:

- өзіне көтеріңкі жауапкершілік жүктеуі және содан қаймығу, жүрексіну,
- оң нәтиженің шығуына күмәндану,
- жазалаудан немесе күлкі-мазаққа жығылудан қаймығу,
- еріншектік пен шаршағандық,
- назарын жинақтай алмау (мәселен үзіліс кезіндегі оқиғалардың немесе алдыңғы сабақтың әсері болуы)

Оқушылардың сабақ барысында барлық шарттылықтардан арылып, ойлау аппаратын белсенділендіріп, жұмысқа толық ниеттеліп, қызу кірісіп кетуін бірінші мезетте ойсергектер арқылы жүзеге асыруға болады. Ойсергектер арқылы аудиториядағы оқушылар өздерін жеңіл сезінеді, ашылады, әрқайсысы біртұтас ұжымның өкілі ретінде алда күтіп тұрған бірлескен күрделі жұмысты атқаруға дайындалады [4.98].

Ойсергектер келесі мазмұнда болуы мүмкін:

1. Жағымды психологиялық сезім, көңіл қалыптастыратын әрекеттер.
2. Логикалық ойлауға негізделген тапсырмалар (есептер, мәселелер, жұмбақтар).
3. Көңіл көтеретін ойын түріндегі іс-әрекеттер.

4. «Өзіңді таны» тақырыбындағы тестер.

Алтыншы ереже. Барлық оқушылар жұмысқа қатысуы керек.

Интербелсенді оқу аумағында өтетін сабақ мақсаттарының бірі бірлесе жұмыс жасау болғандықтан, әр қатысушының жұмысқа белсене қатысқаны абзал. Оқушылардың білім игеру жұмысының, оның ішінде әсіресе бірлескен жұмыс әрекеттерінің қызықты әрі тартымды екендігіне көздерін жеткізгені дұрыс. Сол себепті де сабақтың басты тәсілі ретінде топтық жұмыстарды тану керек.

Жетінші ереже.Тыңдай білу: барлық пікірлер тыңдалуы керек.

Суырлып алға шығып сөйлегеннен гөрі тыңдай білген қиын да шығар.Топтық талқылау кезеңінде барлық оқушылардың өз пікірін келтіріп,басқалардың оны мұқият тыңдап, оның пікірін силап,санасатын жағдай жасап отыру қажет. Барлық қатысушылардың пікірі тыңдалуы керек.

Топтық бірлескен жұмыстан соң (талқылау,пікірлесу,ой қозғау,тапсырманы бірлесе орындау,т.б) әр топқа өз пікірі мен көзқарасын жариялау мүмкіндігін беру керек. Ол үшін топ атынан бір оқушы (сөйлеуші, спикер, капитан т.б) берілген уақыт ішінде өз ойлары мен ұйғарымдарын ортаға салады.

Сегізінші ереже.Жазбаша жұмыстар.

Оқушылардың сабақта қалай жұмыс жасағандығын,оның материалды қандай деңгейде игергендігін білу мақсатында сабақ соңында жазба жұмыстарын орындау керек.

Үйренудің басты мақсаты-тұлғаның дамуы,оның ішінде әсіресе ойлау қабілеті мен шығармашылық дағдылардың өркендеуі. Ал жазу –ойлаудың шырқау биігі. Жазуда оқушы сонымен қатар «МЕН» тұрғысынан өзінің ішкі жан дүниесін ашып, оны асқақтата түседі.Сол себепті де әр сабақта жазу жұмыстарын жиі қолданып отырған орынды.

Ал оқушының бүгінгі сабақта қандай дәрежеде білім алғанын, оның өсуі мен дамуын, яғни оның білімін бағалауды тек жазбаша жұмыстарды орындауынан ғана объективті түрде білуге болады. Жазу жұмыстары оқушы білімін бағалаудың дәлелді нысаны.

Тоғызыншы ереже.Кері байланыс.

Кері байланыс дегеніміз - сабақтың соңында оның тиімділігі мен қандай дәрежеде өткендігі туралы оқушылардың пікірлері. Мұғалім оқушыларға бірнеше сұрақ қойып-олардың ойларын, қандай сұрақтары мен мұқтаждары бар екендігін, бүгінгі сабақ туралы пікірлері қандай екендігін анықтайды. Бұл жауаптар алдағы сабақтарды жоспарлауда қолданып, келесі сабақты оқушылардың пікірлері негізінде құрастыруға бағыттайды.

Оқушылар «Сабақ қалай өтті: қызық болды ма?», «Сіз үшін сабақтың құнды жәйттері қандай болды?», «Бүгін не нарсеге үйрендіңіз?», «Бүгінгі үйренгеніңіз Сіз үшін болашақта қажет болады деп ойлайсыз ба?», «Осы тақырып бойынша тағы да не білгіңіз келеді?», «Сабақтың өту барысы бойынша қандай пікірлеріңіз ,ұсыныстарыңыз бар?» деген сұрақтарға жауап береді [4].

Кері байланыс ұстаз бен оқушылар арасында сенімге негізделген қарым-қатынас орнатуға бағытталады. Сонымен қатар ол өткен сабақты бағалау мен талдаудың ,келесі сабақты жоспарлаудың тиімді түрі болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер

- 1.Тойбазарова Н.А. Интербелсенді оқыту технологиясы. –Нұр-Сұлтан, 2019.
2. Бастауыш білім берудің жаңартылған мазмұндағы оқу бағдарламалары.
<http://nao.kz/loader/fromorg/2/25?lang=kz>
3. Әлімов А.Қ. Интербелсенді оқу әдістемесін мектепте қолдану. Оқу құралы. – Астана: 2014.
4. Тойбазарова Н.А. Интерактивті оқыту. Әдістемелік нұсқаулық.- Ақтөбе, 2006.